

Kaķis palīdz puisim

Latviešu tautas pasaku pārveidojusi Elisa Freimane
Andras Otto ilustrācijas

Vecam melderim
bija trīs dēli.
Melderim piederēja
tikai dzirnavas, zirgs
un runcis. Melderis
bija ļoti slims un
zināja, ka drīz
nomirs. Viņš izdalīja
dēliem savu mantu.
Vecākam dēlam viņš
atstāja dzirnavas.

Vidējam dēlam viņš atstāja zirgu.
Jaunākajam dēlam viņš novēlēja runci.

Vecākais dēls smējās par jaunāko
brāli, jo jaunākais dēls bija dabūjis tikai
runci. Vidējais dēls klusi domāja: "Dievs

zina, kā vēl katram klāsies.”

Jaunākais dēls bija bēdīgs un nezināja ko darīt. Viņš glaudīja runci. Runcis saprata savu jauno saimnieku un viņu mierināja: “Nebēdājies! Nopērc man garus zābakus un maisu! Viss būs labi!”

Jaunākais brālis tā arī izdarīja. Runcis uzvilka zābakus. Viņš salika maisā kāpostus un pakāra maisu zemos koka zaros. Tad runcis paslēpās zālē. Runcis redzēja, ka no krūmiem izlēca zaķis. Zaķis ielīda maisā un sāka ēst kāpostus. Runcis pieskrēja pie maisa un to aizsēja.

Tad viņš lika maisu uz muguras un aiznesa to ķēniņam par dāvanu. Ķēniņam dāvana patika. Runcis tā izdarīja daudzas reizes. Tā viņš no ķēniņa dabūja daudz naudas. Naudu runcis atdeva savam jaunajam saimniekam.

Citā pilī dzīvoja otrs ķēniņš, kas bija liels burvis. Runcis aizgāja pie burvja un prasīja: "Parādi man, cik stiprs ir lauva!"

Burvis pārvērtās par lauvu. Runcis no bailēm uzbēga uz jumta. Runcis bija apmierināts. Tad viņš jautāja burvim: "Vai tu vari arī pārvērsties par peli?"

Nu burvis kļuva par peli. Runcis burvi tūlīt noķēra un apēda.

Tad runcis atveda savu saimnieku uz

burvja pili. Jaunākais dēls kļuva par zemes valdnieku. Tā nu jaunākais dēls dzīvoja laimīgi pilī un ģērbās dārgās drēbēs. Viņš neaizmirsā savu runci. Runcis gulēja jaunākā dēla gultā un ēda gardu gaļu.

Pēc kāda laika jaunākais dēls aizgāja ciemos pie saviem brāļiem. Dzirnavas bija nodegušas. Vecākais dēls bija nabags. Vidējam brālim vēl bija tēva zirgs, taču tas bija vecs un slim.

Jaunākajam dēlam bija laba sirds. Viņš atveda brāļus uz savu pili. Nu visi dzīvoja laimīgi.

Uzzīmē pili, kurā dzīvoja trīs brāļi!

Skolotāju / vecāku lapa

Vīrsraksts: Kaķis palīdz puisim

Autors: Elisas Freimanis stāsts pēc latviešu tautas pasakas motīviem

Illustrators: Andra Otto

Līmenis

LIX: 27

Valodas līmenis: A2

Piemērotais vecums: 2.-4. klase

Galvenie tēli

Kaķis

Jaunākais dēls

Vārdu saraksts

Pamata vārdu krājums

(ap)ēst	to eat
bēdīgs/-a	sad
brālis	brother
dēls	son
jumts	roof
klūt	to become
(ne)aizmirst	to not forget
(no)degt	to burn down
(no)ķert	to catch
(pa)slēpties	to hide
piederēt	to belong to
saprast	to understand
slims/-a	ill, sick
smieties	to laugh
(uz)bēgt	to flee
zāle	grass
zirgs	horse

Paplašinātais vārdu krājums

aizsiet	to fasten shut
apmierināts	satisfied
atdot	to give back
burvis	sorcerer, wizard
dārgs/-a	expensive
dāvana	gift
drēbes	clothes
dzirnavas	mill
gards/-a	tasty

glaudīt	to pet
ģērbties	to dress
(ie)līst	to crawl into
(iz)dalīt	to divide (between)
jaunākais/-ā	youngest
kāposts	cabbage
klāties	to fare, to make out
ķēniņš	king
maiss	bag, sack
manta	possession
mierināt	to comfort
nabags	poor
(ne)bēdāties	to not worry
(no)mirt	to die
(no)pirkt	to buy
(pa)kārt	to hang
pārvērsties par	to become; to change into
(pie)skriet	to run up to
pils	castle
puisis	boy
runcis	tomcat
saimnieks	master
(sa)likt	to put, to place
spēks	strength
(uz)vilkt	to put on
valdnieks	ruler
vecākais/-ā	oldest
vidējais/-ā	middle
zābaki	boots

Īpašie vārdi un frāzes

(aiz)iet ciemos	to go visit someone
dzīvot laimīgi	to live happily
laba sirds	good heart
melderis	miller

Pārrunu jautājumi

1. Kas ir pasaka?
2. Kādas pasakas vari nosaukt?
3. Ko pasakas mums māca?
4. Ko vārds 'pasaka' nozīmē angļiski?
5. Vai esi kādreiz rakstījis pasaku savā mītnes zemes skolā? Kā pasaku sauca?

Nodarbības stundā

1. Skolotājs sameklē kādu īsu pasaku un nolasa to skolēniem. Tad skolotājs ar skolēniem pārrunā, kas ir pasaka (skat. Kas ir pasa-

ka?). Pēc tam skolotājs izdala vispārējās nodarbības darbalapu (Stāsta kaste). Skolotājs ar skolēniem pārrunā darbalapas uzdevuma nosacījumus un norāda, ka skolotāja lasītā pasaka jāklausa uzmanīgi, lai varētu pareizi izpildīt darbalapu. Tad skolotājs nolasa pasaku, un katrs skolēns pastāsta, ko ir ierakstījis savā darbalapā.

Uzdevumi / Darba lapas

1. Kādeņi jeb īpašības vārdi - 1. uzdevums
2. Saruna - 2. uzdevums
3. Sameklē vārdus - 3. uzdevums

Rakstu darbi

1. Pētījumi - vispārējā nodarbība
2. Tēlu īpašības - 4. uzdevums
3. Rakstīsim pasaku! - 5. uzdevums

Runas vingrinājumi

1. Skat. Nodarbības stundā 1. uzdevumu

Kādeņi jeb īpašības vārdi

*Apskati attēlu (stāsta lapā to var labāk redzēt)! Pievieno dotajiem lietvārdiem trīs kādeņus jeb īpašības vārdus, piemēram, Kāds kaķis? *Liels, resns un stalts* kaķis.*

Kāds maiss? _____

Kādas ūsas? _____

Kādas acis? _____

Kādi zābaki? _____

Kāda spalva? _____

Kādas ausis? _____

Kāda aste? _____

Cik vārdu ir vienskaitlī? _____

Cik vārdu ir daudzskaitlī? _____

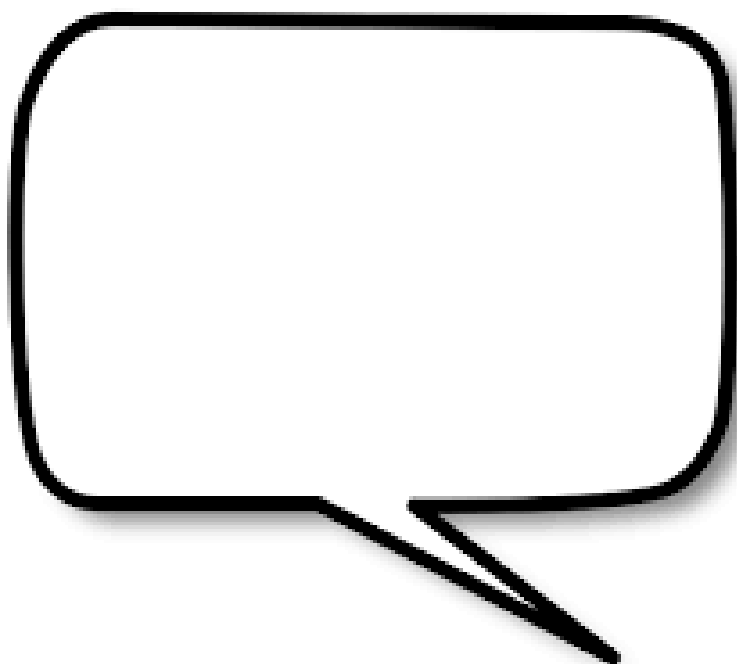
Cik ir sieviešu dzimtes vārdu? _____

Cik ir vīriešu dzimtes vārdu? _____

Saruna

Aplūko lapas apakšā esošo attēlu! Stāstā notiek saruna starp kaķi un jaunāko brāli. Kāda varētu būt cita saruna starp runci un puisi? Ieraksti to runas burbuļos!

Sameklē vārdus!

Sameklē vārdu juceklī saraksta vārdus un apvelc tos!

brālis	dēls	jumts	klūt	smieties	slims
burvis	dārgs	dāvana	drēbes	dzirnavas	maiss
kāposts	kēniņš	melderis	puisis	runcis	spēks

S	B	U	R	V	I	S	A	Ņ	S	V	S	P	Ē	K	S	R	F	M	C
V	R	S	Z	F	Z	D	I	A	S	Z	P	Z	U	Ā	S	F	L	U	F
D	Ā	V	A	N	A	K	V	K	N	L	J	C	F	P	U	I	S	I	S
Z	L	R	E	Z	G	A	O	B	D	Š	Ņ	I	N	O	U	P	P	S	R
I	I	Z	P	G	N	Z	E	O	D	Ē	L	S	I	S	N	D	O	D	M
E	S	T	B	R	A	M	U	V	Š	M	N	T	V	T	H	Ī	G	R	H
M	S	N	I	J	G	V	E	Ņ	V	F	B	O	F	S	D	P	R	Ē	G
A	K	Z	P	D	V	F	Ī	L	F	K	Ļ	Ū	T	N	I	S	O	B	V
Z	D	P	T	F	Z	N	O	R	D	E	O	S	R	V	B	M	H	E	Z
L	R	M	C	D	T	J	R	K	S	E	G	N	S	S	L	I	M	S	F
L	B	S	Ū	R	E	I	U	L	R	L	R	I	O	M	Ē	E	T	A	O
Š	Ņ	I	N	Ē	Ķ	O	D	M	J	B	Z	I	P	D	J	T	U	P	T
G	G	M	R	N	S	E	R	G	T	F	H	Ū	S	M	A	I	S	S	B
Z	P	F	J	U	M	D	Ā	R	G	S	O	D	Ē	B	O	E	N	T	D
C	Ū	Z	K	N	I	S	P	V	B	T	R	U	N	C	I	S	T	A	O

Tēlu īpašības

Padomā, kā izskatās pasakas tēli! Uzraksti katram tēlam īsu aprakstu!

Vecākais dēls: _____

Vidējais dēls: _____

Jaunākais dēls: _____

Runcis: _____

Rakstīsim pasaku!

Ieraksti savas idejas tabulā! Katrā tabulas lodziņā raksti pāris vārdu!

Pasakas virsraksts _____

Pasakas elementi/daļas	Idejas	Piezīmes
<i>Sākums</i>	Kā pasaka sākas? Kādi ir pasakas tradicionālie elementi?	
<i>Vide/apkārtne</i>	Kur pasaka notiek? Neaizmirsti pierakstīt detaļas!	
<i>Tēli</i>	Varonis/varone; nelietis; ģimene	
<i>Problēma</i>	Katrā labā pasakā notiek kāds konflikts, vai ir kāda problēma, kas jāatrisina. Kāda ir šīs pasakas problēma?	
<i>Atrisinājums</i>	Kā problēma tiek atrisināta?	
<i>Beigas</i>	Kāds beigās ir iznākums? Kuru tradicionālo pasakas tekstu izmantoji?	

Uzraksti pasaku, skatoties savās piezīmēs tabulā!

Pētījumi

Kas ir pētījums? Pētījums dod iespēju tuvāk iepazīties ar interesantu tēmu.

- Pētījumu veic, izmantojot references materiālus bibliotēkā, internetā vai izjautājot zinošus cilvēkus.
- Pētījumu atrāda skolotājam rakstiski vai mutiski. Daudziem pētījumiem noder kāda ilustrācija, grafisks attēlojums, zīmējums vai video.
- Skolotāja ar skolēnu vienojas par pētījuma tēmu, garumu un plašumu. Kopīgi nosaka vērtēšanas kritērijus. Piemēram, vienojas, ka pētīs kādu cilvēku, ka par šo cilvēku uzrakstīs vienu lappusi garu biogrāfiju un pievienos šā cilvēka attēlu. Biogrāfiju iesniegs skolotājam, izlabos norādītās kļūdas un pēc tam rakstu ar attēlu izliks apskatei pie sienas.
- Ja skolēni labi sagatavojuši savu pētījumu, viņi to var parādīt visiem klasesbiedriem, citiem skolēniem vai ar to uzstāties kādā sarīkojumā.

Kas ir pasaka?

Pasaka ir izdomāts stāsts, kurā parādās pārdabiski tēli, piemēram, laumiņas, rūķīši, troļļi, raganas, milži un dzīvnieki, kam piemīt spējas runāt un darboties. Pasakās notiek burvestības un reizēm notiek neiedomājamas lietas. Pasaka ir literatūras žanrs. Pasakas sakņojas mutvārdu tradīcijās. Ļoti līdzīga sižeta pasakas ar vienādiem tēliem un motīviem var atrast visā pasaulē.

Teika ir parasti īss un kodolīgs stāsts, kurā darbojas dzīvnieki, augi, dabas parādības vai citas nedzīvas būtnes, kurām piemīt cilvēciskas īpašības. Teikas parasti stāsta par to, kā kas veidojies vai radies un bieži beidzas ar morālu pamācību.

Pasakas daļa	Kas pasakā parādās?
Pasakām raksturīgi ievada vai nobeiguma vārdi un izteicieni	<i>Reiz bija/dzīvoja... Aiz trejdeviņiem kalniem un trejdeviņām zemēm... ..un viņi dzīvoja laimīgi līdz mūža galam. ..un tā dzīvo vēl šo baltu dienu.</i>
Labais tēls	<i>Vai pasakā parādās labais tēls – labsirdīgs, izpalīdzīgs un laipns? Vai labais tēls ir gudrs, izveicīgs un spēcīgs? Vai citi tēli palīdz labajam tēlam?</i>
Ļaunais tēls	<i>Vai pasakā parādās ragana, velns, nejaukā pamāte vai ļauns troļlis? Bieži ļaunais tēls pasakas beigās iet bojā.</i>
Karaļi un karalienes, prinči, princeses un ķēniņi	<i>Vai pasakā ir pils, princis, princese, karalis vai karaliene?</i>
Nabadzība	<i>Vai pasakā parādās nabaga kalpone, nabadzīga ģimene, nabaga gans? Vai nabagiem ir viegla dzīve? Vai ir, no kā pārtikt un ko ēst?</i>
Burvestības	<i>Vai pasakā notiek burvestības? Vai dzīvniekiem un priekšmetiem ir piešķirtas cilvēciskas īpašības? Vai pasakā parādās laumiņas, troļļi, rūķi, mājas gari u.tml.?</i>
Atkārtota uzvedība vai skaitļi	<i>Vai pasakā atkārtojas kāds uzvedības veids vai skaitļi? Bieži lietas, izteicieni un darbi notiek pa trim, sešiem un/ vai pa septiņiem/deviņiem pēc kārtas.</i>
Vispārējās patiesības	<i>Pasakās varbūt pieminēti kādi vispārīgi piedzīvojumi un pieredze (pasaules izpēte, pieaugšana) vai cerība (vai pietiks ēdamā un spēka).</i>

Pasakās bieži sastaptie motīvi un parādības:

- dzīvnieki vai lietas, kam ir cilvēku īpašības un spējas;

- gudrība, viltības, vārdu spēles, atjautība;
- ceļinieka stāsti;
- kā kas cēlies;
- nabadzības pārvarēšana;
- cilvēka vājību nosodījums (ziņkārība, rijība, lepnums, ļaunums, slinkums utt.);
- cilvēka labo īpašību cildinājums (labestība, pacietība, devība utt.);
- viltības un atjautības uzvara pār ļaunumu (dažkārt varonis ņem talkā viltu, dažkārt pat pāriet ļaunuma pusē, tomēr beigās ļaunumu uzvar)
- pārspīlējuma izmantošana (septiņjūdžu zābaki);
- burvju vārdi vai izteicieni; to atkārtojumi (abrakadabra! Galdiņ, klājies!);
- varoņa aizbildnis vai sargs (laumiņas, maģiski izpalīgi, padomdevēji u.tml.);
- dažādi briesmoņi un pārdabiskas būtnes (pūķi, milži cilvēkēdāji, ļaunas būtnes);
- cīņa starp labo un ļauno vai gaismu un tumsu;
- jaunākais bērns pret vecāko bērnu (dēli, meitas, sacensība starp brāļiem un/vai māsām);
- ilgs, pārdabisks miegs vai garš ceļojums;
- neizpildāmi uzdevumi, kuru veikšanai nepieciešama gudrība, atjautība, pārdabiskas spējas vai spēks;
- meklējumi un ceļojumi;
- pamācības sātības (nepieciešamā) un nesātības/rijības (iegribu apmierināšanas) nošķiršanai;
- īpašas atslēgas vai darbības durvju vai ejas atvēršanai;
- dažādi (bieži pārdabiski) ziedotāji un palīgi.

Stāstu/pasaku kaste

Kā sauc stāstu/pasaku? _____

Tēli	Vide vai apkārtnē
Tekstā darbojas šādi tēli...	Darbība tekstā notiek...
Problēma	Atrisinājums
Ar kādu problēmu tēli nodarbojas?	Kā problēmu atrisina?

ATSLĒGA uzdevumam Sameklē vārdus!

Sameklē vārdu jucekļi saraksta vārdus un apvelc tos!

brālis	dēls	jumts	klūt	smieties	slims
burvis	dārgs	dāvana	drēbes	dzirnavas	maiss
kāposts	ķēniņš	melderis	puisis	runcis	spēks

S	B	U	R	V	I	S	A	Ņ	S	V	S	P	Ē	K	S	R	F	M	C
V	R	S	Z	F	Z	D	I	A	S	Z	P	Z	U	Ā	S	F	L	U	F
D	Ā	V	A	N	A	K	V	K	N	L	J	C	F	P	U	I	S	I	S
Z	L	R	E	Z	G	A	O	B	D	Š	Ņ	I	N	O	U	P	P	S	R
I	I	Z	P	G	N	Z	E	O	D	Ē	L	S	I	S	N	D	O	D	M
E	S	T	B	R	A	M	U	V	Š	M	N	T	V	T	H	Ī	G	R	H
M	S	N	I	J	G	V	E	Ņ	V	F	B	O	F	S	D	P	R	Ē	G
A	K	Z	P	D	V	F	Ī	L	F	K	Ļ	Ū	T	N	I	S	O	B	V
Z	D	P	T	F	Z	N	O	R	D	E	O	S	R	V	B	M	H	E	Z
L	R	M	C	D	T	J	R	K	S	E	G	N	S	S	L	I	M	S	F
L	B	S	Ū	R	E	I	U	L	R	L	R	I	O	M	Ē	E	T	A	O
Š	Ņ	I	N	Ē	K	O	D	M	J	B	Z	I	P	D	J	T	U	P	T
G	G	M	R	N	S	E	R	G	T	F	H	Ū	S	M	A	I	S	S	B
Z	P	F	J	U	M	D	Ā	R	G	S	O	D	Ē	B	O	E	N	T	D
C	Ū	Z	K	N	I	S	P	V	B	T	R	U	N	C	I	S	T	A	O